

SUOMEN CAP-SUUNNITELMAN 2023–2027 SEURANTAKOMITEAN 2. KOKOUS

Aika 12.9.2023 klo 11:45-16:00
Paikka Kalle's Inn Resort, Mustasaari

Läsnäolijat:

Minna-Mari Kaila/maa- ja metsätalousministeriö, puheenjohtaja

Taina Vesanto/maa- ja metsätalousministeriö, varapuheenjohtaja

Minna Uusimäki/maa- ja metsätalousministeriö (valtakirjalla)

Tiina Malm/maa- ja metsätalousministeriö

Anna-Leena Miettinen/maa- ja metsätalousministeriö

Juha Palonen/maa- ja metsätalousministeriö

Martti Patjas/maa- ja metsätalousministeriö

Sanna Sihvola/maa- ja metsätalousministeriö

Harri Ahlgren/ työ- ja elinkeinoministeriö

Johanna Helkimo/ ympäristöministeriö

Hannele Sankari/ Ruokavirasto

Raisa Ikonen/ Ruokavirasto

Juhani Heikkilä/ Ruokavirasto

Timo Lehtiniemi/ Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Timo Tanskanen/ Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Marja Karvonen/ Satakunnan ELY-keskus

Pertti Iivanainen/ Pohjois-Karjalan YTA-alue

Mats Brandt/ Pohjanmaan liitto (klo 12:30 asti)

Sölve Högman/ Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Mats Nylund/ Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.

Susann Rännäri/ Luomuliitto

Meira-Pia Lohiluoma/ Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

Heli Walls/ Suomen Kylät ry

Tomi Alakoski/ Suomen 4H-liitto

Eeva-Liisa Korpela/ WWF-Suomi

Leena Anttila/ maa- ja metsätalousministeriö

Mika Survonon/maa- ja metsätalousministeriö

Virva Terho/ maa- ja metsätalousministeriö

Poissa: Arja-Leena Kirvesniemi/ maa- ja metsätalousministeriö; Jyri Inha/ valtiovarainministeriö; Petri Knaapinen/ Uudenmaan ELY-keskus; Taina Väre/ Suomen Kuntaliitto; Johan Åberg/ Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry; Mia Simpanen/ Savon Yrittäjät; Jari Huovinen/ Elinkeinoelämän keskusliitto EK; Ulla Hyvönen/ Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry; Kati White/ Suomen Eläinsuojeluliitto SEY

Pysyvät asiantuntijat: Taru Haapaniemi/ EU:n komissio, DG AGRI

Muut asiantuntijat: Meri Kiikkala/ maa- ja metsätalousministeriö; Karin Kainlauri/ Pohjanmaan ELY-keskus

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Minna-Mari Kaila avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi Suomen CAP-suunnitelman 2023–2027 seurantakomitean kokoukseen. CAP-suunnitelman toteuttaminen on alkanut vaiheittain ja sen toimenpiteiden rahoituksen kysyntä on ollut hyvä.

Ministeriössä toimintaa leimaa tällä hetkellä uusi hallitus ja uusi hallitusohjelma. CAP-suunnitelmaan liittyvistä kohdista eniten huolta aiheuttaa säästökirjaus momentilla, joka koskee CAP-suunnitelman yritys- ja hankerahoitusta, Leaderiä sekä teknistä apua. Asia on tällä hetkellä valmistelussa, vuosia 2023-2024 se ei vielä koske. Komission kanssa neuvotteluita ei myöskään ole vielä aloitettu. Perusmaatalous säästyí kuitenkin hallitusohjelmassa leikkauksilta.

Hallitus on myös sitoutunut Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraportin toimenpiteisiin, jotta alkutuottajan asema ja koko elintarvikeketjun tasapaino kehittyisivät nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan. Väliä viljelijästä -projektista tehdään pysyvä toimintamalli, ja lomituspalvelut säilytetään vähintään nykyisellä tasolla.

Puheenjohtaja nosti esiin myös aluehallinnon uudistamisen hallitusohjelman linjausten mukaisesti eli lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien organisoimnin uuteen valtakunnalliseen virastoon sekä ELY-keskusten uudistamisen elinvoimakeskuksiksi. Lisäksi hallitus valmistelelee TEM:n johdolla aluekehittämispäätöstä, jonka valmisteluun MMM osallistuu vahvasti.

Puheenjohtaja otti esiin myös seurantakomitean seuraavien kokousten aikataulut. Tästä lähtien vuoden ensimmäinen kokous pidetään tammi-helmikuun vaihteessa ja toinen kokous touko-kesäkuun vaihteessa. Järjestelyn tavoitteena on helpottaa muutosesitysten saamista ajoissa käsittelyyn.

Maakuntajohtaja Mats Brandt toivotti seurantakomitean jäsenet tervetulleiksi Pohjanmaalle ja kertoi maakunnan kehittämistä. Pohjanmaalla on tehty paljon investointeja puhtaaseen siirtymään ja se tuo tuloja myös maaseudulle. Suunnitteilla on uusia tuulivoimaloita erityisesti merelle. Maatalainvestointeja, elintarvikkeiden jalostusinvestointeja, pienteollisuusinvestointeja ja energiatehokkuutta parantavia investointeja alueella on tehty jo kauan. Myös Merenkurkun logistiikkaa ja akkuarvoketjuja kehitetään.

2. Kokouksen järjestäytyminen

Todettiin läsnäolijat. Paikalla oli 28 jäsentä tai varajäsentä.

3. Esityslistan hyväksyminen kokouksen työjärjestykseksi

Esityslista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

4. Katsaus CAP-suunnitelman toimeenpanon tilanteesta

Ruokavirasto:

Hannele Sankari, Juhani Heikkilä ja Raisa Ikonen esittelivät Ruokaviraston tilannekatsauksen.

Pelto- ja eläintukien osalta Ruokavirasto esitteli katsauksen alkuvuoden hakutuloksista, satelliittiseurannasta ja selvityspyynnöistä sekä valvonnoista ja maastokäynneistä. Eläintukia haettiin alkuvuonna esimerkiksi alkuperäisrotueläinten kasvattamissopimusten osalta reilut 600 kappaletta. Eläinpalkkiota haettiin sähköisesti vajaalla 8 000 hakemuksella ja paperilomakkeella 15 hakemuksella. Eläinyksikkömäärien tietoja ei toistaiseksi ole vielä saatavilla. Eläinten hyvinvointisitoumuksia haettiin noin 5 400.

Peltotukiahaku päättyi kesäkuun puolivälissä. Eri tukimuotojen hakijamäärien lisäksi Ruokavirasto esitteli alustavat määrät haetuista aloista sekä CAP-suunnitelmassa ilmoitetut tavoitealat. Ensimmäistä kertaa haettavana ollut uudelleenjakotulotuki näyttäisi olleen ainakin osittain epäselvä tuenhakijoille. Syysilmoitus koskee jatkossa kaikkia tuenhakijoita ja sen avaaminen joudutaan valitettavasti siirtämään lokakuulta tammikuulle. Tämän syksyn uutuuksena käytössä on myös ns. muutokausi, jonka aikana hakemuksella voi muuttaa monia aikaisemmin ilmoitettuja tietoja 2.10. asti.

Satelliittiseurannassa tarkastelussa on ensimmäisenä toimeenpanovuonna ollut maataloustoiminta. Viljelijöiden käyttöön tuli Vipu-mobiili, ja ensimmäiset selvityspyynnot sovelluksen avulla lähetettiin viljelijöille 16.8.2023. Selvityspyynnot lähetettiin ensimmäisessä vaiheessa n. 13 300 tilalle. Toinen selvityspyynnotien lähetys toteutettiin 23.8.2023 ja tätä seuraavat selvityspyynnot toteutetaan viikoittain. Selvityspyynnotiin on mahdollista vastata paikkaan sidotulla kuvalla tai muuttamalla hakemustietoja Vipu palvelussa. Viljelijät ovat vastanneet selvityspyynnotiin aktiivisesti.

Vuonna 2023 paikalla tehtäviä valvontoja tehdään peltovalvonnoissa noin 870 tilalla, joka tarkoittaa noin 2 prosenttia tukea hakeneista tiloista. Paikan päällä valvottava tilamäärä on pudonnut viime vuosina merkittävästi, esimerkiksi vuonna 2018 tiloja oli valvonnoissa yli 2 700. Eläinvalvonnoissa otanta on 5 prosenttia. Satelliittiseurantaan liittyviä, ns. laadunarvioinnin maastokäyntejä tehdään tavoiteaikataulun mukaisesti 15.9.mennessä vajaalle 3 400 kasvulohkolle. Otanta perustuu komission toimittamaan lohkolistaukseen.

Keskustelu:

- Syysilmoituksen myöhästyminen nähtiin huonona uutisena. Ruokaviraston mukaan tukien maksun sillä ei pitäisi kuitenkaan olla vaikutusta.
- Uudelleenjakotulotuki nähtiin hallinnossa ”yhteisenä päänsärkynä”, jota ei Suomessa oltaisi haluttu ottaa käyttöön
- Haetuista aloista on mahdollista vetää johtopäätös, jonka mukaan ruuan ja rehuntuotantoalaa on tänäkin vuonna haluttu kerryttää tuotantopanosten historiallisen korkeista hinnoista huolimatta. Ilmasto- ja ympäristöalat ovat kasvaneet muutamilla prosenteilla.
- Ympäristökorvauksien hakijamäärää, joka on jäämässä alle 80 prosentin, on hyvä analysoida vielä paremmin.
- Analyysiä uudistuneesta CAP:ista on muutenkin hyvä vielä jatkaa esimerkiksi tilojen jatkamisesta ja rakenteesta
- Maisemanhoidon osalta tilanne nähtiin huolestuttavana
- Hakemustietoja joudutaan jatkossa peilaamaan CAP-suunnitelmassa oleviin tavoitteisiin ja mahdollisia poikkeamia mahdollisine korjauskeinoineen on selvitettävä komissiolle

- Perinnebiotooppialojen turvaamisesta (lampaiden rantalaidunnus) on käytävä keskustelua ELY-keskusten, Ruokaviraston ja ministeriön välillä, koska tulkinat ovat vaihtelevia ELY-keskusten välillä

Sektorikohtaisista tuista eli markkinatuista on Suomessa käytössä kaksi tukea: tuki hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioille sekä mehiläishoitotuki. Kyseisten tukimuotojen sähköisenä asiointipalveluna toimii Nekka –tietojärjestelmä ja tuenhakija asioi suoraan Ruokavirastoon. Tukien toimeenpano on alkanut ja tällä hetkellä tekeillä on valvonnan suunnittelu ja ohjeistus.

Hyväksytyt hedelmä- ja vihannesorganisaatiot hakevat hyväksyntää toimintaohjelmalle, ja tukea haetaan jälkikäteen aiheutuneiden kustannusten perusteella. Tällä hetkellä yksi toimintaohjelma on hyväksytty ja käynnistynyt, mutta tukea ei ole vielä maksettu.

Mehiläishoitotuki on mehiläisalan toimijoiden haettavissa monivuotisen hankkeen toteuttamiseen. Rahoitusta on myönnetty kolmelle hankkeelle ja hankkeet kestävät vuoden 2024 loppuun. Tuki maksetaan hankkeiden toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuneiden kustannusten perusteella.

Sektorikohtaiset tuet ovat pieni kokonaisuus, vuodelle 2023 on budjetoitu yhteensä 4,4 milj. euroa.

Keskustelu:

- Hedelmä- ja vihannesorganisaatiot ovat eri asia kuin muut tuottajaorganisaatiot, joille on mahdollista hakea maaseudun kehittämisen tukea
- Kentällä on kiinnostusta tuottajaorganisaatiota kohtaan, erityisesti lammas- ja viljasektoreilla. Keskustelun aloittaminen ko. sektoreiden investointien tukemiseksi ja uusien työkalujen löytämiseksi olisi hyvä aloittaa.
- Kiinnostusta tuottajaorganisaatioita kohtaan seurataan tarkasti.

Alueellisten maaseudun kehittämistoimenpiteiden osalta myös maaseutuohjelman toimeenpano jatkuu edelleen. CAP-suunnitelman toimeenpanon aloittamisessa on edetty aikataulusuunnitelman mukaan, toimenpiteiden tukihaut ovat pääosin avautuneet ja loputkin avautuvat syksyn 2023 aikana, ml. Ahvenanmaan toimenpiteet. Päätöksenteko on avautunut neuvonnan ja rakennetukien toimenpiteissä. Neuvossa maksujakin on jo tehty. Myös Leader-ryhmien toimintarahan uusi toimintamalli on ollut onnistunut. Päätös tehdään koko rahoituskaudelle. Maksut on suoritettu niille Leader-ryhmille, jotka ovat jo hakeneet toimintarahaa. Hyrrän uuden käyttöliittymän määrittely on voinut hieman odotettua enemmän aikaa.

Hallitusohjelman leikkaus ja VM:n tuottavuusohjelman säästöt huolestuttavat ja tuovat epävarmuutta pitkän aikavälin suunnittelussa. Hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaus on laadittu ja uudet maksajavirastosopimukset tulivat voimaan 1.8.2023. Valvontasuunnitelman laatiminen on käynnissä.

Rakennetukien hakumäärät ovat suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2022. Isojen kotieläinrakennusten ja kasvihuoneiden investointitukihakemukset ovat kuitenkin vähentyneet. Sen sijaan haetut tukimäärät ovat kasvaneet, mikä johtuu kustannusten noususta. Leader-toimenpiteeseen hakemuksia on jätetty paljon, jo yli 700 kpl. Ohjeistus ja koulutukset ovat käynnissä. Uusi alueellinen viestintäverkosto on osoittautunut todella tarpeelliseksi.

Keskustelu:

- Leikkaus ja sen vaikutus Leader-ryhmien toimintaraahan huolestuttavat Pohjois-Karjalassa.
- Tukihakujen alkamisajankohtien priorisointia on täytynyt tehdä, koska järjestelmän kaikki osat eivät valmistu samanaikaisesti. Silti nyt on parempi tilanne kuin aikaisemmillä rahoituskausilla, koska myös hanke- ja yritystukirahoitus sekä Leader saivat siirtymäkauden rahoitusta ja suurta katkoa rahoituskausien vaihtuessa ei tullut. Säästöt ovat herättäneet paljon kysymyksiä, mutta vielä niihin ei ole tarkkoja vastauksia. Joka tapauksessa säästöt vaikuttavat vasta vuodesta 2025 lähtien. Energiainvestointien hakemusten suureen määrään haetaan ratkaisua. Hakemuksia ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista siirtää kilpailukykyinvestointien puolelle.

ELY-keskukset:

Karin Kainlauri/ Pohjanmaan ELY-keskus kertoi ELY-keskusten toimeenpanon tilanteesta. Rakennetuissa monet ELY-keskukset ovat saaneet ennätysmäärän energiatuki-hakemuksia, erityisesti aurinkopaneelien hankkimiseen. Rahat ovat niiden osalta loppuneet kesken, joten hakemuksiin on jouduttu tekemään paljon kielteisiä päätöksiä, mikä ei ole hyvä uusiutuvan energian edistämistavoitteen kannalta. Nuoria viljelijöitä tarvittaisiin lisää, mutta tarvittaviin investointeihin on vaikea saada lainaa. Myös metsäkatoasetuksen tulkinta on huolestuttanut monia. Kiinnostus luomutuotantoon on vähentynyt, mm. koska luomun kysyntä on vähentynyt ja luomutarkastusmaksut ovat nousseet. Ympäristösopimusten maastokatselmusten lopputuloksena moni sopimuskohteeksi jää ulkopuolelle ja osa näistä on arvokkaita perinnebiotooppeja. Tämä koskee erityisesti kohteita, joita lampaat ovat laiduntaneet. Neuvontakorvaukset ovat lähteneet hyvin käyntiin ja neuvonnan aihealueet ovat lisääntyneet.

Ensimmäinen hanketukihaku päättyy 15.10. Laajakaistahankehaku avautuu 16.9., siitä on tullut jo paljon kyselyitä. Viestintä hanketuista on haasteellista, koska CAP-suunnitelmassa on niin monia eri tukimuotoja ja tukitasoja. Myös koulutusta tarvitaan lisää. Yritystukien haku on auki. Hakemuksia on tullut, mutta yrittäjät ovat melko varovaisia. Suunniteltu leikkaus hanke- ja yritystukien momentille on todella suuri ja se vaikeuttaa merkittävästi CAP-suunnitelman ja alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien tavoitteiden saavuttamista.

Eläinvalvonnat ovat lähteneet ELY-keskuksissa käyntiin, mutta valvontapöytäkirjoja ei ole vielä mahdollista lähettää asiakkaille Tukisovelluksessa. Laadunvalvonnan määrä eri ELY-keskuksissa on vaihdellut paljon, 30 – 900 kpl/ ELY-keskus. Maaseutuviestinnän alueellisten koordinaattoreiden työ on lähtenyt hyvin käyntiin, siitä on tullut pelkkää hyvää palautetta.

Keskustelu:

- Maatilainvestointien kysyntä on ollut hyvin epätasaista, mikä on haasteellista resurssien suunnittelun kannalta. Hyvä, että investointeihin on jätetty varoja reserviin. Kilpailukykyinvestointien pitäisi olla ensisijaisia. Voisivatko energiainvestoinnit toimia markkinaehtoisesti?
- Pääasia on, että voidaan tukea aktiivista yrittäjyyttä. On harmi, että nautakarjainvestoinnit ovat sallittuja vain nykyisen tuotannon puitteissa, se estää alan kehitystä ja heijastuu esim. vasikkapulaan. Energiatuen tukiprosentti olisi voinut olla pienempi, jotta tukea olisi riittänyt useammalle hakijalle.

- Kentällä kaivataan viestiä siitä, kuinka kauan hallinnollisia tarkastuksia voidaan siirtää lintuinfluenssan vuoksi. Hanke- ja yritystukien vuosittaisista myöntövaltuuksista tarvittaisiin tietoa, miten leikkaukset vaikuttavat niihin. Voiko Suomi yksipuolisesti vähentää CAP-suunnitelman tavoitteita leikkauksen vuoksi?
- Luomun kehitys on menossa päinvastaiseen suuntaan kuin tavoitteet. Mukautetun luomusopimuksen piirissä olevat tilat (n. 400 tilaa) saattavat luopua luomutuotannosta, jollei kehityksestä saada mitään positiivista viestiä. Huomattava määrä luomutarkastajia on eläköitymässä lähiaikoina, eikä ole varmaa, saadaanko tilalle uusia tarkastajia.
- CAP-suunnitelma on 5-vuotinen sopimus komission ja Suomen välillä ja sen muutokset edellyttävät komission hyväksyntää. Hanke- ja yritystukien rahoitustasosta vuoden 2024 jälkeen ei ole vielä tietoa. Vuoden 2024 talousarviossa ELY-keskusten rahoitus on 114 MEUR ja Leader-ryhmien 43,3 MEUR.
- CAP-suunnitelman muutos on pakko neuvotella komission kanssa. Jos leikkaus on lainsäädäntöä vastaan, se ei toteudu. Silloin pitää löytää säästökeinot muualta.
- Säästö pitäisi yrittää toteuttaa niin, että se aiheuttaa mahdollisimman vähän vahinkoa.

YTA-alueet:

Pertti Iivanainen kertoi toimeenpanon tilanteesta kuntien YT-alueiden osalta. Muun muassa koulutuksia on toteutettu maakunnissa vuoden alusta lähtien monin tavoin ELY-keskusten ja YTA-alueiden yhteistyönä. Esimerkiksi Vipu –mobiilista on pidetty pellonpiennarkoulutuksia. Koulutukset on koettu monipuolisiksi ja osallistujamäärät ovat olleet runsaita.

Vaikka peltotukien haku käynnistyi vähän myöhässä, se sujui hyvin tukipolitiikan suurista muutoksista huolimatta. Muutoksenteikomahdollisuus 2.10. asti on nähty hyvänä, mutta ajankohdan aikaistamista esimerkiksi kuukaudella voisi olla hyvä harkita käsittelyaikojen lyhentymisen takia. Hallinnon antamat määräajat olisi myös hyvä saada tietoon ajoissa, samaten kuin ruotsinkieliset oppaat ja ohjeet.

Yleisinä huomioina YTA-alueilla nähdään, että monitorointi sujui kokonaisuutena odotettua paremmin, vaikka Vipu-mobiilin toiminnassa ja käytössä olikin epävarmuutta. Youtube –ohjevideot on koettu hyväksi avuksi. Pikantissa on edelleen myös kehittämistarvetta ja samoin Puimurin vastausnopeutta tulisi kehittää. Lisäksi maksujen myöhästyminen puhuttaa kentällä. Yleisesti YTA-alueiden lähipalvelu nähdään tarpeellisena, vaikka sähköiseen toimintaympäristöön ollaankin jo hyvin pitkälti siirrytty.

Leader-ryhmät:

Heli Walls/ Suomen kylät ry esitteli Leader-ryhmien toimeenpanon tilanteen. Leader-ryhmille on jätetty jo noin 700 hakemusta, joista 65 % yritystukia. Uusille yritystukimuodoille on ollut paljon kysyntää ja Leader-ryhmät toivovat MMM:ltä ja Ruokavirastolta yhtenäisiä ja selkeitä linjauksia mahdollisimman pian. Hyrrän toiminnot ovat osin keskeneräisiä. Esim. hallituksen jäsenet eivät näe hakemuksia Hyrrässä, vaikka heidän tehtävänä on arvioida hakemukset ja valita rahoitettavat hankkeet. Asiakkaille ei ole ollut mahdollista antaa tietoa, milloin myöntö- ja maksupäätöksiä voidaan tehdä.

Leader-ryhmät ovat erittäin tyytyväisiä siihen, että haut käynnistyivät kauden alussa nopeasti, sekä uuteen toimintarahamalliin. Toimintarahahakeminen on nyt todella yksinkertaista. Huolta aiheuttaa toimintarahahakemisen eteneminen sitominen maksuihin sidontojen sijaan. Varojen täysimääräinen käyttö on tällöin haasteellista. Leader-ryhmät ovat olleet erittäin tyrmistyneitä hallitusohjelman leikkauksista. Leader-rahoituksen kautta saadaan myös suuri määrä kuntarahaa. Paikallistaloudessa 1 Leader-euro monistuu 8-kertaiseksi. Lisäksi Leader-hankkeissa tehdään rahoituskauden aikana miljoonia tunteja talkootyötä.

Ahvenanmaa:

Sölve Högman (Ålands landsskapsregeringen) esitteli Ahvenanmaan osuuden CAP-suunnitelman toimeenpanosta. CAP-suunnitelman yleisenä tavoitteena Ahvenanmaalla nähdään aktiivituotanto, jossa viljelyn ja jalostuksen välistä yhteyttä pidetään tärkeänä. Tavoitteena on, että elintarviketuotanto on ympäristön ja eläinten hyvinvoinnin kannalta korkealaatuista. Ahvenanmaalla halutaan myös panostaa innovatiivisiin ratkaisuihin kohti kestävämpiä ratkaisuja. Lisäksi kannattavuuden parantaminen ja pyrkimys yksinkertaisiin ratkaisuihin ovat tärkeitä asioita Ahvenanmaalle. Ahvenanmaan ohjelman osuus Suomen koko CAP-suunnitelmasta on vajaa prosentti, eli noin 42,3 miljoonaa euroa.

CAP-suunnitelman hyväksymisen jälkeen Ahvenanmaalla on viimeistelyä lainsäädäntöä, ja useimmat säädökset ovat tulleet voimaan joko kesäkuuhun tai syyskuuhun mennessä.

Tietojärjestelmien osalta Ahvenanmaalla on käytössä samat järjestelmät kuin Manner-Suomessa. Tuen hakemiseen liittyviä järjestelmiä on yksinkertaistettu ja viljelijöiden palveluihin on tehty suuria parannuksia järjestelmiin tehdyistä suurista muutoksista huolimatta.

CAP-suunnitelma on herättänyt suurta kiinnostusta Ahvenanmaalla ja siitä on viestitty yhdessä tuottajien kanssa. Yhteistyö maaseutuverkoston ruotsinkielisen verkostokoordinaattorin kanssa on ollut hyvää. Viestinnän seuraavassa vaiheessa luodaan Elinkeino-osastolla käsiteltävien tukien uusi sivusto. Sivusto otetaan käyttöön yhteistyössä muiden rahastojen kanssa. Uuden sivuston luomiseen päädyttiin, koska tiedottamiselle on nähty kasvavaa tarvetta. Tavoitteena on myös tarjota ennakkoivasti helpommin saatavaa ja ymmärrettävämpää tietoa.

Toimeenpanon osalta esiteltiin katsaus eri toimenpiteiden tilanteisiin Ahvenanmaalla. Kuvaukset mm. käytössä olevista määrärahoista sekä haun tilanteista esiteltiin eläinten hyvinvointikorvausten, alkuperäisrotujen kasvatuksen, pinta-alatukien, investointitukien, neuvontapalvelujen sekä Leaderin osalta.

Yhteenvedon Högman näki, että toimeenpanosta on vaikea vielä sanoa kovin paljon, koska liikelle on lähdetty vasta hiljattain. Kiinnostus uutta järjestelmää kohtaan on kuitenkin ollut suurta. Aikaisempiin rahoituskausiin verrattuna CAP-suunnitelmaan ja sen toteuttamiseen liittyvä työ on ollut myös monimutkaisempaa.

Keskustelu:

- Ahvenanmaan mukanaolo alueellisten maaseutuviestinnän koordinaattorien verkostossa nähtiin toivottavana ja muutenkin yhteistyötä olisi tarkoituksenmukaista tiivistää Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välillä.

5. Suomen CAP-suunnitelman 2023–2027 ja sen toimenpiteiden tavoitteet

Virva Terho esitteli katsauksen CAP-suunnitelman ja sen toimenpiteiden tavoitteista. Nykyisellä kaudella tuloksellisuus on keskiössä ja esimerkiksi seurantakomitean keskeinen tehtävä on seurata CAP-suunnitelman edistymistä. Tuloskeskeinen toimeenpanomalli edellyttää vahvaa suoritusperusteista kehystä, jolla tavoitellaan laajojen yhteisen maatalouspolitiikan yleistavoitteiden saavuttamista. CAP-suunnitelman toimeenpanoa ja edistymistä seurataan tuotos-, tulos- ja vaikutusmittareilla ja tuloksellisuutta tarkastellaan vuosittaisissa tuloksellisuuskertomuksissa. Komissio puolestaan toteuttaa joka toinen vuosi tuloksellisuuden tarkastelun tuloksellisuuskertomuksessa esitettyjen tietojen perusteella. CAP-suunnitelman toimenpiteet ja tavoitteet on pyritty suunnittelemaan realistisen kunnianhimoisesti niin, että riski rahoituskorjauksille olisi mahdollisimman pieni. Tuloksellisuustarkastelu perustuu yhteisen maatalouspolitiikan yleisiin, erityisiin ja läpileikkaaviin tavoitteisiin.

Varsinaisten tulostavoitteiden osalta Terho kävi läpi tulosindikaattorit ja tavoitteet niin läpileikkaavien tavoitteiden kuin erityistavoitteidenkin osalta. Esimerkkinä tulostavoitteiden muusta käytöstä Terho nosti esiin niiden käytön ELY-keskusten toimialaohjauksessa Manner-Suomessa.

Keskustelu:

- Suunnitelman tavoitteisiin ja tuloksiin liittyvän logiikan avaaminen nähtiin tarpeellisena
- Seurantakomiteassa keskitytään tulosten saavuttamiseen ja CAP-suunnitelmaan tehtäviin muutoksiin. Muutoksia voidaan tehdä myös kansallisia säädöksiä muuttamalla ja näihin tapauksiin liittyy aina mm. lausunnonantomahdollisuus. Säädösten muutostarpeita kartoitetaan yhdessä sidosryhmien kanssa.

6. Suomen CAP-suunnitelman 2023–2027 1. muutosesityksen esittely ja käsittelytilanne

Tiina Malm ja Juha Palonen esittelivät CAP-suunnitelman muutosesityksen ja käsittelytilanteen. Alun perin muutosesitys oli tarkoitus hyväksyä tässä seurantakomitean kokouksessa, mutta pitkän käsittely- ja hyväksymisaikataulun takia muutos päätettiin esitellä seurantakomitealle jo toukokuun lopussa, jonka jälkeen muutosesitys laitettiin kirjalliseen menettelyyn. Seurantakomitean hyväksynnän jälkeen muutosesitys lähetettiin komissiolle 16.6.2023. Heinäkuun lopussa saadussa havaintokirjeessään komissio edellytti joitain muutoksia, joista isoimmat koskivat Suomen esittämiä GAEC 7-muutoksia. Nyt komission edellyttämistä muutoksista ei enää haeta seurantakomitean hyväksyntää. Komission hyväksyntä muutoksille tarvitaan jo loppuvuoden aikana muun muassa vuoden 2024 alussa haettavien tukihakujen takia.

Muutosesityksistä eniten huomioita komission havaintokirjeessä sai GAEC 7 (Ehdollisuuden viljelykiertovaatimus). Komission kanssa käytyjen keskustelujen lopputuloksena Suomi luopui sertifioidulle siementuotannolle haetusta vapautuksesta viljelykiertovaatimuksessa, mutta puhdaskauralle vapautusta haetaan edelleen. Muita muutosesityksiä ovat tattarin ja kvinoan lisääminen ehdollisuus-

den sängenpolttokiellon piiriin (GAEC 3), eräät kasvilajimuutokset suorien tukien erikoiskasvipalkki-ossa sekä tarkennukset hedelmien ja vihannesten tuottajaorganisaatioita koskevan toimenpiteen kuvaukseen sektorituissa.

II pilarin osalta sisällöllisiä muutoksia esitettiin tehtäväksi eläinten hyvinvointikorvaukseen sekä investointitukiin. Eläinten hyvinvointikorvaukseen tehtävät muutokset sisälsivät muun muassa uuden toimenpiteen (EHK 18 Kastratiokivun lievyys). Lisäksi ns. tekniluonteisia muutoksia esitettiin tehtäväksi suunnitelmaan useita. Näiden muutosten osalta ei ongelmia ole tullut esiin komission kanssa käydyissä keskusteluissa, kuten ei myöskään Ahvenanmaan seurantakomitean 11.5.2023 hyväksymien tarkennusesitysten osalta.

Muutostarpeita tulee CAP-suunnitelmaan myös jatkossa. CAP-suunnitelman tuloksellisuuskertomus on toimitettava komissiolle viimeistään 15.2., ja esimerkiksi sen perusteella CAP-suunnitelman muuttaminen voi tulla aiheelliseksi. Kaikista tarpeista CAP-suunnitelman muuttamiseksi voidaan keskustella alkuvuoden seurantakomitean kokouksessa, ehdotukset tarvitaan kuitenkin kirjallisesti jo marraskuun loppuun mennessä. Ehdotukset voi tehdä suoraan seurantakomitean työtilassa olevaan kansioon.

7. Maaseutuverkoston toiminnan tilannekatsaus

Taina Vesanto esitteli maaseutuverkoston tilannekatsauksen. CAP-suunnitelman maaseutuverkosto on perustettu, rekrytoinnit tehty ja työ on lähtenyt hyvin käyntiin. Uusi maaseutuverkosto on järjestänyt jo useita tilaisuuksia, joista viimeisin lähiruokapäivä 9.9.2023. Maaseutuverkostolle on nimetty ohjausryhmä, joka on kokoonpanoltaan jonkin verran edellisen kauden ohjausryhmää laajempi. Alueviestijäverkoston toiminta on myös lähtenyt hyvin käyntiin.

8. Muiden rahastojen tilannekatsaus

Harri Ahlgrén/ TEM kertoi Euroopan alue- ja rakennepolitiikkarahastojen ohjelman tilanteesta. Edellisen kauden 2014–2020 rakennerahasto-ohjelmassa REACT-EU:n rahoitusosuudesta vasta puolet on maksettu, muuten ohjelma toteutuu hyvin. Rahoituskauden 2021–2027 ohjelmassa on varattu rahoitusta lähes 1600 hankkeelle. Näistä 170 oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon, joka lähti viimeisenä käyntiin. Eniten rahoitusta on varattu Pohjois-Savossa. Ilmastotoimien osuuden tavoite on 35 %, minkä kolme maakuntaa on jo ylittänyt.

Minna Uusimäki/ MMM kertoi Euroopan meri- kalatalous- ja vesiviljelyohjelman etenemisestä. Kalastuksen investoinnit ja innovaatio-ohjelmien rahoitukselle on ollut eniten kysyntää. Vesiviljelyn osalta tulossa on isoja kalankasvatushankkeita sekä kiertovesilaitoksia sisävesille. Hyrrässä voidaan jo tehdä ohjelman myöntöjä ja maksuja. Kalatalousverkosto on aloittanut toimintansa.

9. Seurantakomitean sidosryhmien esitykset seuraavan kokouksen asialistalle

Puheenjohtaja kertoi, että sidosryhmät voivat esittää asioita seurantakomitean tulevan kokouksen asialistalle. Ehdotukset tulee tallentaa Tiimerissä olevaan kansioon viimeistään 30.11.2023.

10. Muut ajankohtaiset asiat

Muita asioita ei ollut.

11. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 6.2.2024 Helsingissä.

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16:02

Helsingissä 25.10.2023

Seurantakomitean puheenjohtaja,
osastopäällikkö

Minna-Mari Kaila

Seurantakomitean sihteeri,
erityisasiantuntija

Mika Survonen